Οι εκτρώσεις και οι πόλεμοι των πολιτισμών (Herman T. Engelhardt)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 18 Σεπτεμβρίου, 2007

Μια διαπάλη μεταξύ των ασυμβίβαστων απόψεων της ηθικής και της πραγματικότητας

Η άμβλωση αποτελεί σήμερα μια ευρέως αποδεκτή ιατρική πρακτική και η αιτιολόγηση της ύπαρξής της μπορεί να αναζητηθεί στον χαρακτήρα και την κουλτούρα της κοινωνίας μας, η οποία την αποδέχεται. Παρόλα αυτά η Εκκλησία διαφοροποιεί την θέση της απέναντι σε αυτό το θέμα αναγνωρίζοντας την βιολογική και ηθική σημασία της νέας ανθρώπινης ζωής, η οποία μορφοποιείται με την ένωση του σπέρματος και του ωαρίου.

Η άμβλωση αποτελεί ένα είδος φόνου που διενεργείται σε παγκόσμια έκταση, συνήθως χωρίς καμιά αίσθηση ενοχής. Αποτελεί μια ευρέως αποδεκτή ιατρική πρακτική, η οποία υποστηρίζεται από πολυάριθμες κυβερνήσεις και μη κυβερνητικούς οργανισμούς. Ο αριθμός των αγέννητων παιδιών που σκοτώνονται μέσα στην μήτρα της μητέρας τους σε παγκόσμια κλίμακα είναι μεγαλύτερος από τον συνολικό πληθυσμό της Ιρλανδίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας, του Καναδά, της Ρουμανίας, της Πολωνίας η της Ισπανίας. Είναι ίσως ισοδύναμο του να σκοτώνει κανείς ολόκληρο τον πληθυσμό της Γαλλίας ετησίως [1]. Η άμβλωση είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στην Ανατολική Ευρώπη, όπου τα προηγούμενα αθεϊστικά-κομμουνιστικά καθεστώτα διέσπασαν και διέλυσαν με βαρβαρότητα τον ορθόδοξο χριστιανικό πολιτισμό και τα ορθόδοξα χριστιανικά ιδρύματα. Στην ανατολική Ευρώπη στα τέλη της δεκαετίας του 90, υπήρχαν περίπου 75 αμβλώσεις ανά 1000 γυναίκες στο ηλικιακό φάσμα των 15 έως 44, σε σύγκριση με λιγότερες από 20 αμβλώσεις ανά 1000 στην υπόλοιπη Ευρώπη. Από όλες τις εγκυμοσύνες, στην Ρωσία το 57% αυτών τερματίστηκε με έκτρωση, στην Ουκρανία το 53%, στην Λευκορωσία το 52%, στην Ρουμανία το 47%, έναντι 13% στην Ισπανία [2]. Στην Ελλάδα 11% περίπου του συνόλου των κυήσεων καταλήγουν σε άμβλωση, σε σύγκριση με περίπου μία στις τέσσερις στις Ηνωμένες Πολιτείες [3]. Η διαδεδομένη πρακτική της άμβλωσης αποτελεί ειδικότερα όνειδος για χώρες των οποίων η πολιτιστική κληρονομιά είναι κατεξοχήν ορθόδοξη.

Αυτή η σφαγή είναι δαιμονική, αλλά υπάρχει ένα στοιχείο χειρότερο από τις ίδιες τις ανθρωποκτονίες. Υπάρχει μια συστηματική, πολιτιστικά στηριγμένη αδυναμία να γίνει αντιληπτή, πολύ περισσότερο να γίνει αποδεκτή, η δαιμονικότητα της

άμβλωσης. Δεν είναι εφικτό να αιτιολογήσουμε την διαδεδομένη πρακτική της έκτρωσης, παρά εντός του χαρακτήρα και της σημασίας της κουλτούρας του κόσμου μέσα στην οποία αυτή εμφανίζεται. Το να ενεργήσει κανείς ανήθικα, αμαρτωλά, είναι σαφώς λανθασμένο. Αλλ' όμως, για την λανθασμένη πρακτική υπάρχει προσιτή θεραπεία, εφόσον αναγνωρισθεί το κακό. Ο ληστής επάνω στον σταυρό ξεκινά το ταξίδι του προς την μετάνοια και την σωτηρία, όταν αντιμετωπίζει την αλήθεια, «ημείς μεν δικαίως, άξια γαρ ων επράξαμεν απολαμβάνομεν» (Λουκ. 23:40). Το εντυπωσιακό χαρακτηριστικό γνώρισμα του σύγχρονου πολιτισμού είναι ακριβώς η αναισχυντία του. Η αναγνώριση του κακού της άμβλωσης είναι απούσα από τον αναδυόμενο, κυρίαρχο, εκκοσμικευμένο, παγκόσμιο πολιτισμό. Ο πολιτισμός αυτός αποτελεί σήμερα έναν δυνατό αντι-πολιτισμό στον χριστιανικό πολιτισμό, προκαλώντας σύγκρουση μεταξύ δυό ασύμβατων αντιλήψεων της πραγματικότητας και της ηθικής. Αυτός ο πολιτισμός είναι προσηλωμένος στον μετασχηματισμό των κοινωνικών οργανισμών σε όλη την Ευρώπη και την βόρεια Αμερική. Θεραπεία για αυτές τις περιστάσεις μπορεί να βρεθεί μόνο σε μια βαθειά αλλαγή της καρδιάς και του μυαλού, σε ένα άνοιγμα για άλλη μια φορά στην πλήρη σημασία του ανθρωπίνου καλού και της ευδοκίμησης του ανθρώπου: την ύπαρξη του Θεού και την ουσία της χριστιανικής ζωής. Η θεραπεία για την κρίση της άμβλωσης έγκειται στην ανάκτηση μιας ορθής θεώρησης της ανθρώπινης σεξουαλικότητας, αναπαραγωγής και ευδοκίμησης, μιας θεώρησης η οποία βρίσκεται σε διαμάχη με τον πολιτισμό του κόσμου: αυτής του ορθόδοξου χριστιανισμού.

Η αμαρτία στα ερείπια της Χριστιανοσύνης

Ένας παραδοσιακός χριστιανός ρωτά: «Πως μπορεί να υφίσταται μια τόσο διαδεδομένη αποδοχή της άμβλωσης; Γιατί οι άνθρωποι χρησιμοποιούν την άμβλωση με τέτοια ευκολία και με τόσο λίγη αποδοχή ενοχής»; Αυτό παραμένει ένας γρίφος, για τον λόγο ότι ο αυθεντικός χριστιανισμός παραδέχεται ότι:

(1) Όλη η πραγματικότητα και η ιστορία έχουν βαθύ νόημα: όλη η κοσμική και ανθρώπινη ιστορία προχωρεί από την Δημιουργία μέσω της Ενσάρκωσης και της Απολύτρωσης στην Τελική Κρίση, έτσι ώστε μέσα σε αυτό το πλαίσιο καμιά προβληματική εγκυμοσύνη και κανένας πόνος που υφιστάμεθα να μην έχει διηνεκή σημασία.

(2) Όλα τα ανθρώπινα ενδιαφέροντα, οι ανησυχίες και οι θεωρήσεις της ανθρώπινης ευδοκίμησης πρέπει να τεθούν υπό την άποψη της αναζήτησης της αγιότητας, έτσι ώστε οποιεσδήποτε θυσίες και βάρη, που είναι κανείς υποχρεωμένος να αντέξει, έχουν τελικώς σημασία μόνο σε σχέση προς τον Θεό.

(3) Όλη η ανθρώπινη σεξουαλικότητα τοποθετείται μέσα στην αναζήτηση της σωτηρίας, έτσι ώστε όλη η σεξουαλική δραστηριότητα και αναπαραγωγή πρέπει να

τοποθετηθούν μέσα στον γάμο ενός άνδρα και μιας γυναίκας που προσφέρουν την σεξουαλικότητα και την τεκνοποίησή τους στον Θεό.

Από την άποψη αυτής της θεώρησης του βαθύτερου νοήματος της πραγματικότητας, το ανθρώπινο αγαθό και η ανθρώπινη ευδοκίμηση, οι επιλογές σχετικά με την ανθρώπινη σεξουαλική δραστηριότητα και αναπαραγωγή, συμπεριλαμβανομένης της άμβλωσης, εκτιμώνται στην πληρότητα της σημασία τους με έναν τρόπο αδύνατο για έναν εκκοσμικευμένο πολιτισμό, επειδή όλες οι επιλογές ανακύπτουν μέσα στο πλαίσιο της παραδοχής της ύπαρξης του Θεού, ο Οποίος, ως προσωπικός Δημιουργός, περικλείει τους λόγους όλων των δημιουργημένων όντων. Όλα τα δημιουργήματα, συμπεριλαμβανομένων των καλών και ορθών ενεργειών, μοιάζουν με αστέρια σε έναν γαλαξία που περιστρέφεται γύρω από μια απέραντη κεντρική μαύρη τρύπα. Αν και η ζωή της μαύρης τρύπας είναι πολύ διαφορετική και κυβερνάται από νόμους διαφορετικούς από εκείνους του υπόλοιπου γαλαξία, καμιά κίνηση των αστεριών δεν μπορεί να εκτιμηθεί χωρίς αναφορά στην ογκώδη παρουσία της [4]. Εφόσον ένας πολιτισμός χάσει την θέα του Θεού, τα πάντα αποπροσανατολίζονται εκ θεμελίων.

Αντίθετα, ο εκκοσμικευμένος πολιτισμός προσπαθεί να εντοπίσει ολόκληρη την ανθρώπινη ζωή, τα ενδιαφέροντα και τους στόχους μέσα στον ορίζοντα του πεπερασμένου και του έμφυτου [φυσικού]. Η εκτίμησή του για τις ζημίες, τα οφέλη και τις υποχρεώσεις, είναι ως εκ τούτου βραχυπρόθεσμη (τ. ε. αποτυγχάνει να αναγνωρίσει ότι οι άνθρωποι προορίζονται για την αιωνιότητα) και συστηματικά ελλιπής. Η σεξουαλικότητα, ο γάμος και η αναπαραγωγή τίθενται μέσα σε ένα αδιάρρηκτο κολάζ των ατομικά προσανατολισμένων μεριμνών, οι οποίες αποτελούν μια λειτουργία ενός εκκοσμικευμένου, μετά-χριστιανικού πολιτισμού, ο οποίος μεταχειρίζεται:

(1) Το σύνολο της πραγματικότητας και της ιστορίας ως να μην είχε την ύψιστη σημασία: ο κόσμος θεωρείται ως προερχόμενος από το πουθενά, ότι κατευθύνεται προς το πουθενά και χωρίς σκοπό.

(2) Όλα τα ανθρώπινα ενδιαφέροντα, οι ανησυχίες και οι απολογισμοί της ανθρώπινης ανάπτυξης γίνονται επομένως αποδεκτά για το τι είναι ανάλογα με την χρήση που τυχαίνουν από τους ανθρώπους ως πρόσωπα.

(3) Κατά συνέπεια, όλη η ανθρώπινη σεξουαλικότητα τοποθετείται μέσα στον εκκοσμικευμένο υπολογισμό των έμφυτων [φυσικών] πλην και συν.

Αυτό σχετίζεται με μια θέση παρόμοια με εκείνη του σοφιστή Πρωταγόρα (460-377 π.Χ.), ο οποίος υποστήριζε ότι ολόκληρη η ηθική αλήθεια, κατουσίαν ολόκληρη η πραγματικότητα, θα πρέπει να ερμηνευθεί με μέτρο τον άνθρωπο. Όταν κάποιος είναι τυφλωμένος ως προς την ύπαρξη του θείου, τότε οι άνθρωποι γίνονται το μέτρο κάθε

ηθικής.

Το αποτέλεσμα είναι μια βαθιά παραμόρφωση της εκτίμησης της σεξουαλικότητας και του γάμου. Ένα σύμπτωμα αυτών των αλλαγών είναι η δραστική μείωση των ευρωπαϊκών πληθυσμών, καθώς και η εύκολη αποδοχή της έκτρωσης. Οι Ευρωπαίες έχουν την τάση να αποφεύγουν να μένουν έγκυες, και όταν το πράττουν, συχνά σκοτώνουν το παιδί μέσα στην μήτρα, έχοντας σε όλη αυτήν την περίοδο την γνώμη ότι έχουν ενεργήσει υπεύθυνα. Τα παιδιά απαιτούν αυτοθυσία από τους γονείς τους, και όσο περισσότερα είναι τα παιδιά, τόσο μεγαλύτερη η θυσία. Επιπλέον, όσο βαρύτερη είναι η εγκυμοσύνη, τόσο μεγαλύτερος γίνεται ο πειρασμός να σκοτώσουμε το αγέννητο παιδί και να αποφύγουμε τις ευθύνες του γονιού. Ειδικότερα γίνεται ευρέως αποδεκτό από τον εκκοσμικευμένο πολιτισμό ότι μια εγκυμοσύνη κατά την διάρκεια των εφηβικών χρόνων και λίγο μετά τα 20 μπορεί να διακυβεύσει εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σχέδια, και αποτελεί ως εκ τούτου ένα αβάσταχτο φορτίο. Ο εκκοσμικευμένος μετα-παραδοσιακός πολιτισμός δέχεται την άμβλωση:

(1) λόγω του φορτίου ενός ανεπιθύμητου παιδιού, (2) επειδή η μητέρα δεν συγκατατέθηκε με την εγκυμοσύνη, είτε (3) επειδή το παιδί στην μήτρα υποφέρει από ένα σοβαρό σωματικό ελάττωμα. Τα αγέννητα παιδιά απορρίπτονται.

Η ίδια η διαθεσιμότητα της άμβλωσης καθίσταται ένα είδος ασφάλειας απέναντι στα φορτία και τις διασπάσεις μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης, διαφυλάσσοντας την προτεραιότητα που παρέχουν οι εκκοσμικευμένοι τρόποι ζωής στην εργασία, την σταδιοδρομία, την πραγμάτωση και ικανοποίηση του εγώ και την επιτυχία, τα οποία κατανοούνται μέσα στον ορίζοντα του έμφυτου [φυσικού]. Σε αυτό το πλαίσιο ο εκκοσμικευμένος πολιτισμός καταφάσκει την ελευθερία επιλογής της άμβλωσης ως αναπόσπαστο στοιχείο της ανθρώπινης ελευθερίας και αξιοπρέπειας [5] στην διαδικασία απώλειας της ικανότητας διάκρισης της δαιμονικότητας της άμβλωσης και αυτής ακόμη της παιδοκτονίας [6]. Εκείνοι που βολεύονται άνετα μέσα στον αναδυόμενο, κυρίαρχο, εκκοσμικευμένο, παγκόσμιο πολιτισμό, θεωρούν κατά διάστροφο τρόπο κακό να αποκλείσουν την προσφυγή στην άμβλωση, επειδή η έλλειψη εύκολης πρόσβασης στην άμβλωση θέτει σε αμφισβήτηση καθιερωμένους τρόπους ζωής. Πολλοί, κατά συνέπεια, διαμαρτύρονται, όταν οι γιατροί των εθνικών υπηρεσιών υγείας αρνούνται να παράσχουν, είτε ακόμη και να δώσουν παραπεμπτικό για έκτρωση (είτε να παράσχουν η να δώσουν παραπεμπτικό για προγεννητική διάγνωση έχοντας κατά νου μία πιθανή άμβλωση). Σε αυτόν τον εκκοσμικευμένο πολιτισμό θα φαινόταν ανάρμοστο, εάν οι ιατροί στους μαιευτικούς και γυναικολογικούς χώρους αρνούνταν να συμμετάσχουν στην εκμάθηση διαδικασιών άμβλωσης. Οι υπερασπιστές του κοσμικού πολιτισμού επιδιώκουν να αλλάξουν το ήθος των ιατρών και των εθνικών συστημάτων υγείας, διαβρώνοντας τις συνειδήσεις ιατρών, νοσοκόμων και σπουδαστών υγείας. Κάθε απειλή στην διαδεδομένη προσφυγή στην άμβλωση θεωρείται κατά διεστραμμένο τρόπο ανήθικη,

ως προσπάθεια εξαναγκασμού για την επιβολή εγκυμοσυνών. Η προσφυγή στην άμβλωση γίνεται αντιληπτή με θετικούς όρους, ως ένα στοιχείο υπεύθυνης αναπαραγωγής, καθώς και ως αναπόσπαστο στοιχείο μιας κακώς νοούμενης ελευθερίας, ισότητας και ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ενός ήθους το οποίο δεν διαθέτει χώρο για την βασική υποχρέωση η οποία δόθηκε από τον Χριστό. «Όστις θέλει οπίσω μου ακολουθείν, απαρνησάσθω εαυτόν, αράτω τον σταυρόν αυτού και ακολουθήτω μοι» (Μαρκ. 8:34). Ο εκκοσμικευμένος πολιτισμός έχει θεσμοποιήσει μια ριζική αντιστροφή των αξιών.

Η καταδίκη της άμβλωσης κατά την αποστολική εποχή και τους Πατέρες

Από την αποστολική εποχή ο χριστιανισμός αναγνώρισε ότι η έκτρωση είναι ασυμβίβαστη με την στροφή προς τον Θεό. Τα αρχαιότερα κείμενα που περιγράφουν την κατά Χριστόν ζωή αντιμετωπίζουν το ζήτημα της άμβλωσης. Παραδείγματος χάριν, στην Διδαχή των Αποστόλων, ένα έργο που συντάχθηκε μεταξύ των ετών 50 και 70 μ.Χ. (το οποίο μεταξύ άλλων καταδεικνύει ότι οι χριστιανοί νήστευαν τις Τετάρτες και τις Παρασκευές ήδη από την αποστολική εποχή), βρίσκει κανείς την άμβλωση να συγκαταλέγεται μεταξύ των σοβαρών αμαρτιών. «Δεν θα φονεύσεις, δεν θα μοιχεύσεις, δεν θα αρσενοκοιτεύσεις, δεν θα πορνεύσεις, δεν θα κλέψεις, δεν θα χρησιμοποιήσεις μαγεία, δεν θα χρησιμοποιήσεις [μαγικά] φίλτρα [7], δεν θα παράσχεις αμβλωθρίδια ούτε θα διαπράξεις παιδοκτονία» [8]. Μία παρόμοια ομάδα απαγορεύσεων, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης για έκτρωση, ανευρίσκεται επίσης στην Επιστολή του Βαρνάβα του 1ου η 2ου αιώνα. «Δεν θα πορνεύσεις, δεν θα μοιχεύσεις, δεν θα αρσενοκοιτεύσεις... Δεν θα παράσχεις αμβλωθρίδια, δεν θα διαπράξεις παιδοκτονία» [9]. Η άμβλωση είχε ανέκαθεν καταδικαστεί από τον χριστιανισμό.

Αυτή η καταδίκη της άμβλωσης από τους Χριστιανούς συνεχίζεται αδιάπτωτη. Ο β’ και ο γ’ αιώνας βρίθουν από χριστιανικές δηλώσεις κατά της άμβλωσης. Ο Σέπτιμος Τερτυλλιανός (160-240 μ.Χ.) για παράδειγμα, τόνισε ότι «σε μας, η δολοφονία είναι απαγορευμένη μια για πάντα. Δεν μας επιτρέπεται να καταστρέψουμε ούτε το έμβρυο στην μήτρα, εφ όσον του παρέχεται αίμα για τον σχηματισμό ανθρωπίνου όντος. Το να εμποδιστεί η γέννηση ενός παιδιού είναι ένας συντομότερος δρόμος να θανατωθεί. Δεν υπάρχει διαφορά στο κατά πόσον κάποιος καταστρέφει μια ήδη γεννημένη ψυχή η επεμβαίνει στην γέννησή της. Πρόκειται περί ενός ανθρωπίνου όντος και περί ενός ατόμου εν τω γίνεσθαι, επειδή όλος ο καρπός είναι παρών στον σπόρο» [10]. Μια παρόμοια θέση βρίσκουμε στον Μηνούκιο Φήλικα (170-215μ.Χ.) στον Οκτάβιο. Το ήθος του χριστιανισμού από την αποστολική εποχή αναγνώριζε ως ανηθικότητα την αφαίρεση ανθρώπινης ζωής.

Καθώς όμως ο χριστιανισμός ανέκαμψε από τους διωγμούς, εμφανίστηκαν συνοδικοί κανόνες κατά της άμβλωσης, οι οποίοι κατέφασκαν την υπόσταση του εμβρύου ως

προσώπου. Ο πρώτος σημαντικός τοπικός συνοδικός κανόνας χρονολογείται από το 314 μ.Χ., όπου ο 21ος κανόνας της Αγκύρας μειώνει το επιτίμιο για την άμβλωση στα δέκα έτη (υπογραμμίζοντας ότι η πράξη αφορούσε δια βίου ακοινωνησία). Στα 315 μ.Χ., ο 6ος κανόνας της Συνόδου της Νεοκαισαρείας, μιλώντας για το βάπτισμα της εγκύου γυναίκας αναγνωρίζει το παιδί εντός της μήτρας ως ξεχωριστό πρόσωπο. «Όσον αφορά στην έγκυο γυναίκα, θεσπίζομε ότι μπορεί να φωτιστεί όποτε το επιθυμεί. Καθότι σε αυτή την περίπτωση δεν υφίσταται κοινωνία της γυναίκας με το παιδί, εξαιτίας του γεγονότος ότι κάθε πρόσωπο κατέχει δική του θέληση, η οποία αποδεικνύεται με την προσωπική ομολογία πίστεως» [11]. Το δεύτερο μέρος του κανόνα εκτιμά το παιδί στην μήτρα ως πρόσωπο που καθιστά αναγκαίο το προσωπικό του βάπτισμα. Το βάπτισμα της γυναίκας δεν επηρεάζει το βάπτισμα του παιδιού. Το παιδί πρέπει να γίνει ξεχωριστά δεκτό στην Εκκλησία και να βαπτισθεί, κάτι το οποίο είναι εφικτό μόνο μετά την γέννηση.

Η κανονική καταδίκη της άμβλωσης επαναλαμβάνεται καθ’ όλη την διάρκεια των πρώτων δύο τρίτων της πρώτης χιλιετίας, παρουσιάζοντας σταθερά την άνευ εξαιρέσεων καταδίκη της άμβλωσης. Επί παραδείγματι, ο Μέγας Βασίλειος στον δεύτερό του κανόνα απαγορεύει την άμβλωση, όπως κάνει και ο άγιος Ιωάννης ο Νηστευτής, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως στον 21ο κανόνα του. Ειδικότερα, η άμβλωση καταδικάζεται από τον 91ο κανόνα της Πενθέκτης Συνόδου, η οποία εκφράζει κανόνες δύο οικουμενικών συνόδων. Αυτή η συνεπής θέση του ορθόδοξου χριστιανισμού γίνεται αποδεκτή, χωρίς να τεθεί ποτέ το ερώτημα του κατά πόσον το έμβρυο είναι εμψυχωμένο, πολύ περισσότερο [χωρίς] να τεθεί διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε πρώιμες και ύστερες αμβλώσεις. Έτσι έχουν τα πράγματα, αν και είναι πασίγνωστο ότι η απόδοση της Εξόδου από τους Εβδομήκοντα [Ο] διακρίνει μεταξύ εξεικονισμένου και μη εξεικονισμένου εμβρύου, μεταξύ πρώιμης και όψιμης αποβολής εξαιτίας ζημίας που προκλήθηκε από τρίτο άτομο.

Το θέμα των Ο χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, δεδομένης της ιδιόρρυθμης επίδρασης των δυτικών χριστιανικών κύκλων της δεύτερης χιλιετίας. Το κείμενο έχει ως εξής: «Εάν δε μάχωνται δυό άνδρες και πατάξωσιν γυναίκα εν γαστρί έχουσαν, και εξέλθη το παιδίον αυτής μη εξεικονισμένον, επιζήμιον ζημιωθήσεται -καθότι αν επιβάλη ο ανήρ της γυναικός, δώσει μετά αξιώματος- εάν δε εξεικονισμένον ην, δώσει ψυχήν αντί ψυχής, οφθαλμόν αντί οφθαλμού, οδόντα αντί οδόντος, χείρα αντί χειρός, πόδα αντί ποδός, κατάκαυμα αντί κατακαύματος, τραύμα αντί τραύματος, μώλωπα αντί μώλωπος» (Εξ. 21:22-25) [12]. Το εν χρήσει κείμενο [textus receptus] των Εβραίων έχει ως εξής: «Αν δυό συμπλακούν και πέσουν πάνω σε μια γυναίκα έγκυο και της προκαλέσουν αποβολή, χωρίς άλλες συνέπειες, τότε ο υπαίτιος θα τιμωρηθεί με υποχρεωτική καταβολή της αποζημιώσεως που θα του ζητήσει ο σύζυγος της εγκύου, σύμφωνα με δικαστική απόφαση. Αν όμως προκληθεί σωματική βλάβη στην γυναίκα, τότε θα εφαρμόσετε την αρχή ζωή αντί ζωής, οφθαλμόν αντί οφθαλμού, οδόντα αντί

οδόντος, χέρι αντί χεριού, πόδι αντί ποδιού, έγκαυμα αντί εγκαύματος, πληγή αντί πληγής, χτύπημα αντί χτυπήματος» [13]. Ο στίχος 22 του τρέχοντος εβραϊκού κειμένου δεν κάνει καμιά διάκριση μεταξύ ασχημάτιστων και διαμορφωμένων εμβρύων, ενώ ο στίχος 23 εστιάζει μόνο σε τραυματισμούς ενηλίκων που βλάπτονται σε μια διένεξη.

Δυό σημεία πρέπει να σημειωθούν. Κατ αρχάς, το κείμενο δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα της άμβλωσης, αλλά αντ' αυτού αφορά σε μια περίπτωση ακούσιας ανθρωποκτονίας. Δεύτερον, η απόδοση των Ο δεν είναι πιο ελαστική, αλλά στην πραγματικότητα περισσότερο εξειδικευτική αναφορικά με την τιμωρία για ακούσια ανθρωποκτονία απ ότι η σύγχρονη εβραϊκή εκδοχή. Η έκδοση των Ο δύναται κατά συνέπεια να γίνει κατανοητή ως ένα ενδιάμεσο βήμα μεταξύ της περισσότερο χαλαρής προσέγγισης που επιτρέπεται από τον Μωϋσή και της περισσότερο απαιτητικής και πλήρους κατανόησης, η οποία πραγματοποιείται στον χριστιανισμό. Όπως μας υπενθυμίζει ο Χριστός αναφορικά με την περίπτωση του διαζυγίου, «ο Μωυσής επέτρεψε να χωρίζετε τις γυναίκες σας, γιατί είστε σκληρόκαρδοι» [Ματθ. 19:8], ο μωσαϊκός νόμος έλαβε υπόψη του την σκληροκαρδία και, σε ορισμένες περιπτώσεις τουλάχιστον, απαιτούσε λιγότερα από τους Εβραίους από όσα απαιτούνται από τους Χριστιανούς.

Αυτό που είναι σημαντικό για τους Χριστιανούς είναι ότι μια διάκριση μεταξύ διαμορφωμένων και ασχημάτιστων εμβρύων, εμψυχωμένων και μη εμψυχωμένων εμβρύων, απορρίπτεται διαρρήδην ως μη έχουσα θεολογική σημασία για τους ορθοδόξους χριστιανούς. Ο Μέγας Βασίλειος εκφράζεται ξεκάθαρα κατά της αποδοχής μιας τέτοιας διάκρισης αναφορικά με την ηθική υπόσταση της έκτρωσης στην επιστολή του προς Αμφιλόχιον (Επιστολή 188). «Εκείνη που κατέστρεψε σκόπιμα ένα έμβρυο υπέχει την ποινή του φόνου. Και δεν υπάρχει σε μας ακριβής έλεγχος του κατά πόσον το έμβρυο ήταν διαμορφωμένο η ασχημάτιστο» [14]. Αυτή η θέση του Μεγάλου Βασιλείου πρέπει να αντιπαρατεθεί σε δυό μείζονα ζητήματα, το πρώτο ηθικό και το δεύτερο βιβλικό. Το ηθικό ζήτημα αφορά στην υποχρέωση των χριστιανών να μην χύνουν αθώο ανθρώπινο αίμα, μια υποχρέωση που αντικατοπτρίζει μια θεμελιώδη βιβλική απαγόρευση (Γεν. 9:6), η οποία είναι ανεξάρτητη από κάθε ζήτημα περί εμψυχώσεως και η οποία εκφράζεται στην άνευ εξαιρέσεων χριστιανική καταδίκη της άμβλωσης από την αποστολική εποχή. Το δεύτερο θέμα είναι βιβλικό και διττό. Κατ αρχάς, όπως σημειώνεται ήδη, η εκδοχή της Εξόδου των Ο δεν μειώνει, αλλά καθιστά αυστηρότερη την δικαστική τιμωρία που απαιτείται από την Έξοδο για την περιγραφόμενη ακούσια ανθρωποκτονία. Δεύτερον, ο,τι απαιτείτο για τους Ιουδαίους υπό τις 613 διατάξεις του μωσαϊκού νόμου γενικώς και σε αναφορά με την άμβλωση ειδικότερα, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί χωρίς περαιτέρω προσεκτική εξέταση για να καθορίσει το τι απαιτείται από τους χριστιανούς. Το Ταλμούδ, για παράδειγμα, αναγνωρίζει ότι ο νόμος αναφορικά με την άμβλωση είναι αυστηρότερος για τους ben Noah (Εθνικούς)

απ ότι για τους Ιουδαίους (Sanhedrin 57b), έτσι ώστε σύμφωνα, τουλάχιστον, με ορισμένους ορθόδοξους εβραίους ακαδημαϊκούς, ενώ η άμβλωση θα ήταν επιτρεπτή σε πολλές περιστάσεις για τους Εβραίους, δεν θα ήταν επιτρεπτή για τους ben Noah (Εθνικούς). Η άμβλωση για έναν εθνικό αφορά στην παραβίαση μιας από τις επτά απαγορεύσεις της Διαθήκης του Νώε και αποτελεί έγκλημα κεφαλικής ποινής [15]. Εν ολίγοις, αυτές οι ορθόδοξες εβραϊκές αυθεντίες συμφωνούν με τον Μέγα Βασίλειο: δεν μπορεί να επιχειρηματολογήσει κανείς, όπως έκανε η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία τον Μεσαίωνα [16], κρίνοντας από τις απαιτήσεις του μωσαϊκού νόμου όσον αφορά στην ακούσια ανθρωποκτονία σε σχέση με το τι απαιτείται από τους χριστιανούς αναφορικά με την άμβλωση. Ο ορθόδοξος χριστιανισμός, αντίθετα με την Δύση, αναγνωρίζει ότι ο μωσαϊκός νόμος δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί απ ευθείας ως οδηγός για μια κατάλληλη κατανόηση της ηθικής της άμβλωσης. Η θέση του Μεγάλου Βασιλείου και οι κανόνες της Εκκλησίας, οι οποίοι επικυρώθηκαν από τον Μέγα Φώτιο (810-895) στο Σύνταγμα Κανόνων και στον Νομοκάνονα (όπως αναθεωρήθηκε με εντολή του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου ΣΤ’), περιχαρακώνουν τον ορθόδοξο χριστιανισμό από τις διάφορες καινοτομίες αναφορικά με την άμβλωση, που προέκυψαν στις αρχές του 12ου αιώνα στην λατινική Εκκλησία.

Τοποθέτηση των βιολογικών δεδομένων σε μία ορθά ταξινομημένη θεολογική προοπτική

Βλέπει κανείς μόνο εκείνο, για το οποίο γνωρίζει πως να το αναζητήσει. Εάν δεν γνωρίζει κανείς την ύπαρξη των μικροβίων, δεν γνωρίζει πως να τα αναζητήσει, πολύ περισσότερο πως να τα δει. Κατά συνέπεια, παρόμοια, εάν κάποιος έχει κλειστή την καρδιά του στον Θεό, αποτυγχάνει να Τον δει, αλλά επίσης αγνοεί και τον τρόπο να Τον προσεγγίσει. Οι συνέπειες της εσφαλμένης λατρείας περιλαμβάνουν, όπως τονίζει ο απόστολος Παύλος στην Ρωμ. 1, 23-28, την διαστροφή των παθών κάποιου και την διαστρέβλωση της συνείδησής του. Εάν κάποιος εναγκαλιστεί τον εκκοσμικευμένο πολιτισμό, δεν αντιλαμβάνεται σωστά τι διακυβεύεται στην σεξουαλικότητα, την αναπαραγωγή και την άμβλωση. Εάν κάποιος προσανατολίζει ορθά τον εαυτό του προς τον Θεό, εύκολα αναγνωρίζει την βασική βιολογική και ηθική σημασία του ζυγώτη, της νέας ανθρώπινης ζωής, η οποία μορφοποιείται με την ένωση του ανδρικού σπέρματος και του ωαρίου. Αν και υφίσταται μια πιθανότητα διδυμοποίησης μετά από αυτό το σημείο, τόσο στην φύση όσο και μέσω παράνομων εργαστηριακών vitro τεχνικών, και μολονότι υφίσταται μια μεγάλη και απρόκλητη απώλεια πρώρων εμβρύων, μπορεί κανείς να αποδεχτεί μαζί με τον Μέγα Βασίλειο ότι οιαδήποτε πράξη δολοφονίας αυτής της νέας ανθρώπινης ζωής έχει ηθικές συνέπειες ισοδύναμες με την ανθρωποκτονία, όπως το έχουν καθαρά αποδεχτεί οι χριστιανοί εδώ και δυό χιλιάδες χρόνια. Οι ορθόδοξοι Χριστιανοί μπορούν επίσης να αντιτίθενται σε οποιαδήποτε πράξη κατά του ζυγωτικού κυττάρου, και δεν αντιμετωπίζουν, όπως στην Δύση, ένα υποτιθέμενο δίλημμα ανάμεσα στην μη αναγνώριση του εμβρύου ως προσώπου, είτε την αναγνώριση της υποχρέωσης να

εγείρουν ιατρικές παρεμβάσεις, ώστε να αποτρέψουν την πρώιμη φυσικώ τω τρόπω συμβαίνουσα απώλεια εμβρύου. Αντ' αυτού, θα αντιληφθεί κάποιος ότι δεν έχει θέση μία ηθική διάκριση μεταξύ διαμορφωμένου και ασχημάτιστου εμβρύου. Επιπλέον, μπορεί κανείς να δει το πρώιμο στάδιο της ζωής ενός νέου παιδιού που αναπτύσσεται και αναμένει να γεννηθεί. Οι δυνατότητες της σύγχρονης ιατρικής που δείχνουν πράγματι το ζωντανό, αναπτυσσόμενο παιδί στην μήτρα της μητέρας του, βοηθούν εντυπωσιακά την παρουσίαση της πραγματικότητας και της ζωής του παιδιού που σύντομα θα γεννηθεί.

Οι ορθόδοξοι Χριστιανοί βιώνουν μια αδιάσπαστη εκτίμηση του πως να εκτιμούν την ανθρώπινη ζωή από την σύλληψή της, και να αναγνωρίζουν ότι η αφαίρεση αυτής της ζωής απαγορεύεται. Ζουν σε μία ζωηρή εκτίμηση του γιατί η σεξουαλικότητα και η αναπαραγωγή πρέπει να τοποθετούνται μέσα στην ζωή μιας χριστιανικής οικογένειας, η οποία αναζητά χωρίς εγωϊσμούς να αναπαραχθεί και να αναθρέψει παιδιά με αγάπη για την βασιλεία των ουρανών.

*** Ο Herman T. Engelhardt είναι Καθηγητής του Τμήματος Φιλοσοφίας του Rice University και ομότιμος καθηγητής του Baylor College of Medicine, Houston, Texas.**

Μετάφραση από την αγγλική π. Γεώργιος Κανάκης, Μ.Α. (μτφρ.)

Σημειώσεις

[1]. Μια ανάλυση των παγκόσμιων στοιχείων δείχνει ότι κάπου μεταξύ 36 και 53 εκατομμυρίων αγέννητων παιδιών σκοτώνεται κάθε έτος με αμβλώσεις. Χ. Κ. Henshaw, Unintended Pregnancy 30 (1998), 24-29, 46. Βλέπε επίσης, Wendy R. Ewart και Beverly Winikoff, Toward Safe and Effective Medical Abortion, Science 281 (July 24, 1998), 520-1.
[2]. http://www.johnstonsarchive.net/policy/abortion/wrjp333pd2.html, ενημερωμένα στις 23 Μαρτίου 2004.
[3]. http://www.johnstonsarchive.net/policy/abortion/ab-greece.html (ενημερωμένη ιστοσελίδα στις 23 Μαρτίου 2004).
[4]. Στο έργο του Πλάτωνα Ευθύφρων δεν υποστηρίζεται απλά ότι ο Θεός εγκρίνει το αγαθό, το ορθό και το άγιο επειδή είναι αγαθό, ορθό και άγιο, ούτε αυτό σημαίνει απλά ότι εκείνο που είναι αγαθό, ορθό και άγιο είναι τέτοιο επειδή ο Θεός το εγκρίνει. Μάλλον, συμβαίνει το πλάσμα, συμπεριλαμβανομένης της αγαθότητας, της ορθότητας και της στροφής ενός πλάσματος προς την αγιότητα, να δύνανται να κατανοηθούν σε σχέση με τον Θεό, το Αδημιούργητο Ον.
[5]. Ο Πρωταγόρας απέκρουε την ύπαρξη του θείου και διατεινόταν ότι «Ο άνθρωπος είναι το μέτρο για όλα τα πράγματα, για εκείνα που είναι αυτό που είναι και για εκείνα που δεν είναι ο,τι δεν είναι». Διογένης Λαέρτιος, Περί βίων και γνωμών των

εν φιλοσοφία ευδοκιμησάντων IX. 51, μτφρ. R. D. Hicks (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2000), τ. 2, σσ. 463, 465. Βλέπε επίσης, Σέξτος Εμπειρικός, Πυρώνειοι υποθέσεις, I. 216, μτφρ. R. G. Bury (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1976), τ. 1, σ. 131. Όταν η εστίαση στρέφεται από τον Θεό στον άνθρωπο, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια δεν ανατίθεται πλέον στον Θεό, αλλά πραγματώνεται από τους ανθρώπους στην ελεύθερή τους βούληση και την ισότιμη αξιοπρέπειά τους.

[6]. Η βρεφοκτονία ήταν ευρέως αποδεκτή στον εθνικό ελληνο-ρωμαϊκό πολιτισμό. Βλέπε, για παράδειγμα, Πλάτων, Πολιτεία τ. 459 κ.εξ., καθώς και τα σχόλια του Κικέρωνα αναφορικά με την δ δέλτο του ρωμαϊκού νόμου της δωδεκαδέλτου. «Καταστροφή παραμορφωμένων βρεφών»: Κικέρων: Ταχεία φόνευση, καθώς επιτάσσει η Δωδεκάδελτος σύμφωνα με την οποία ένα αποκρουστικά παραμορφωμένο παιδί οφείλει να φονευθεί». E.H. Warmington (εκδ. και μτφρ.), Remains of Old Latin, τ. 3, The Twelve Tables (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979), σ. 441. Στην πράξη, η βρεφοκτονία χρησιμοποιήθηκε ευρέως για να απορριφθεί ένας προβληματικός γόνος. Ο σύγχρονος φιλόσοφος και θεωρητικός της ηθικής του Princeton University, Peter Singer αναγνωρίζει και χαίρει που ο σύγχρονος πολιτισμός έχει μοιάσει στον αρχαίο εθνικό πολιτισμό στο ζήτημα της απώλειας της ικανότητας διάκρισης του κακού του φόνου ενός εμβρύου κι ενός ανθρώπινου νηπίου. Όπως υποστηρίζει ο Singer, ο φόνος ενός εμβρύου είτε ενός ανθρώπινου βρέφους θα πρέπει να θεωρηθεί ηθικά αντίστοιχος με τον φόνο ενός μη ανθρώπινου ζώου ψυχολογικής ανάπτυξης παρομοίου επιπέδου. Βλέπε, για παράδειγμα, Singer, Animal Liberation (New York: Avon Books, 1990), σσ. 81-82, 240.

Εδώ, ο Singer έχει μία σημαντικά βαθιά αντίληψη της εθνικής ηθικής, η οποία δέχεται την άμβλωση ως μέσο τερματισμού της εγκυμοσύνης. Στηλιτευόμενο αυστηρά από τις χριστιανικές ηθικές αντιλήψεις, παραμένει δύσκολο, αν όχι αδύνατο, για τον πολιτισμό αυτό να δικαιολογήσει κάποιες ξεκάθαρες ηθικές διαχωριστικές γραμμές μεταξύ του φόνου ενός εμβρύου και του φόνου ενός νεαρού νηπίου, μεταξύ εμβρυοκτονίας και βρεφοκτονίας. Για τον λόγο αυτό ο εθνικός κόσμος δέχτηκε την βρεφοκτονία το ίδιο εύκολα με την άμβλωση. Όπως το τοποθετεί ο Singer, «το να φονεύεις ανεπιθύμητα βρέφη είτε να τους επιτρέπεις να πεθάνουν είναι συνήθης πρακτική στις περισσότερες κοινωνίες σε όλη την ανθρώπινη ιστορία και προϊστορία. Την βρίσκουμε, για παράδειγμα, στην αρχαία Ελλάδα... Η ευρεία υποστήριξη για ιατρική βρεφοκτονία σημαίνει ότι, αντί να προσπαθούμε να βρούμε που θα χαράξουμε τις διαχωριστικές γραμμές, θα πρέπει να δεχθούμε ότι η ανάπτυξη του ανθρώπινου όντος, από τον ζυγώτη στο έμβρυο, από το έμβρυο στο νεογνό, και από το νεογνό στο μεγαλύτερο παιδί, είναι μια διαρκής διαδικασία, η οποία δεν μας προσφέρει καθαρές γραμμές οριοθέτησης μεταξύ των σταδίων». Singer, Rethinking Life and Death: The Collapse of our Traditional Ethics (New York: St. Martin’s Griffin, 1994), σσ. 129,130.

[7]. Ο όρος φαρμάκευσις δυνατόν να χαρακτηρίζει την πρακτική της μαγείας είτε ίσως ακόμη και την παραγωγή ερωτικών φίλτρων κατά των οποίων φέρεται ο Μ.

Βασίλειος στον 8ο κανόνα του.
[8]. Διδαχή των Αποστόλων II.2, μτφρ. Krisopp Lake (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1965), τ. 1, σσ. 311,313.
[9]. "Επιστολή Βαρνάβα» εν Apostolic Fathers, μτφρ. Krisopp Lake (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1965), XIX 4-5, τ. 1, σ. 403.
[10]. Τερτυλιανός, «Απολογία» 9.8, εν Apologetical, μτφρ. Rudolf Arbesmann, Sr. Emily Joseph Daly, Edwin A. Quain (Washington, DC: Catholic University of America Press, 1950), σσ. 31-32.
[11]. «Οι ιε΄ Κανόνες της εν Νεοκαισαρεία τοπικής Συνόδου ερμηνευόμενοι», εν Πηδάλιον της νοητής νηός της Μιας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής των Ορθοδόξων Εκκλησίας ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι Κανόνες, εκδ. Αγάπιος ιερομόναχος και Νικόδημος μοναχός, (Αθήναι: εκδοτικός οίκος Αστήρ-Παπαδημητρίου, 1982) σ. 389.
[12]. Η Αγία Γραφή, Παλαιά Διαθήκη, (Αθήναι, εκδ. Γιοβάνη), τ. Α΄, σ. 200.
[13]. Η Αγία Γραφή (Παλαιά και Καινή Διαθήκη), μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα (Αθήνα, Ελληνική Βιβλική Εταιρία, 1997), σ. 96.
[14]. Βασίλειος ο Μέγας, Επιστολές, μτφρ.

Sr. Agnes Way

(Washington, DC: Catholic University of America Press, 1955), τ. 2, σ. 12.
[15]. Baruch A. Brody, The Use of Halachic Material Discussions of Medical Ethics, Journal of Medicine and Philosophy 8 (1983), 317-328.
[16]. Corpus Juris Canonici Emendatum et Notis Illustratum cum Glessae: decretalium d. Gregorii Papae Noni Compilatio (Rome, 1585), Glossa ordinaria τ. 5, τίτλος 12, κεφ. 20, σ. 1713. Μεταξύ των ετών 1234 και 1869, εκτός της περιόδου 1588-1591, η Ρωμαϊκή Εκκλησία δεν θεωρούσε την πρώιμη έκτρωση φόνο.
[17]. Ο Θωμάς Ακινάτης, επηρεασμένος από την αριστοτελική βιολογία και φιλοσοφία (βλέπε, για παράδειγμα, Αριστοτέλης, Περί ζώων γενέσεως, 2.3.736 a-b και Περί των ζώων ιστορίαι, 7.3.583b) αδυνατούσε να δεχθεί το κακό της πρώιμης άμβλωσης, κάτι τό οποίο οδήγησε αυτόν και τους συνεχιστές του να διακρίνουν μεταξύ της ανθρώπινης βιολογικής και ανθρώπινης προσωπικής ζωής, και από το οποίο λανθασμένα αρύσθηκαν τόσο ηθική όσο και κανονική σημασία (στο να μην αντιλαμβάνονται την πρώιμη άμβλωση ως ισότιμη της ανθρωποκτονίας). Βλέπε Θωμάς Ακινάτης, Aristoteles Stagiritae: Politicorum seu de Rebus Civilibus, βιβλίο VII, Ανάγνωσμα XII, εν Opera Omnia (Paris: Vives, 1875), τ. 26, σ. 484. Βλέπε, επίσης, Θωμάς Ακινάτης, Shuma Thelogica, I, Q 118, αρθ. 2, απάντηση στην αντίρρηση 2.

(Πηγή: Περιοδικό «Πεμπτουσία» τ. 16)